

МОЛИТВА И МОЛИТВЕНО ЗАСТУПАЊЕ НА ЛИТУРГИЈИ

БИТНО ЗНАЧЕЊЕ МОЛИТАВА И МОЛИТВЕНОГ ЗАСТУПАЊА ЗА СПАСЕЊЕ ЖИВИХ И УПОКОЈЕНИХ

“Молите се Богу једни за друге.”

(Јаковљ. 5 (16))

“Молим пре свега да чините мољења, молитве, прозбе, благодарења за све људе...Јер је ово добро и угодно пред Спаситељем нашим, који хоће да се сви људи спасу и дођу у познање истине”

(I Тим. 2 (1 и 3-4))

Православна духовност указује на чињеницу да је човек смртно биће. “Ја јадни човек! Ко ће ме избавити од тијела смрти ове”, вапио је свети Апостол Павле (Рим. 7,24). Одговор на ово питање које мучи сваког човека налазимо у Светом Писму : “Нема другог Имена под небом даног људима (осим Христовог) којим бисмо се могли спасти” (Дјела 4,12). Каже се у светом Писму и ово : “Заиста је Христос устао из мртвих, те постаде првенац оних који су умрли. Јер пошто је кроз човјека смрт, кроз човјека (Богочовека) је и васкрсење мртвих. Јер као што у Адаму сви умиру, тако ће и у Христу сви ожијети. Но сваки у своје реду: првенац Христос, потом о његову доласку, они који су Христови” (I Кор. 15,20-23).

Без вере у једнога Бога у Тројици немогуће је сагледати пуноћу среће којој сви људи свесно или несвесно теже. Пошто “сав свет у злу лежи” (I Јн.5,19), онда је јасно зашто “човек не може никад и ничим бити задовољен у овом палом свету, јер по природи и призиву он је поклоник Божији”.

Будући да смо створени по слици и прилици Божијој (Пост.1,27) ми смо назначени за богослужење. Ако из било којих разлога не испунимо наше назначење, онда ћемо лако упасти у мрежу демонослужења. Догоди ли се то одвојићемо се од Извора Живота и пропашћемо и душом и телом не само у овом пролазном животу него и у вечности. “Не бојте се оних који убијају тијело, а душу не могу убити; него се више бојте онога који може и душу и тијело погубити у паклу” (Мт. 10,28).

Дугогодишње систематско обезбожавање, одвајање од Цркве и разарање Православног предања оставило је на нашој народној души дубоке трагове и ожилјке. Но без обзира на све, Црква Христова у овоме свету остаје живи сведок богочовечанског живота. Превасходни мотив постојања Цркве јесте будуће **вечно постојање човека**. Гледано из оваквог угла и срећа, којој сви људи теже, поприма на дубини и пуноћи. Сама реч срећа потиче од црквенословенске речи сретша (=сусрет). Пуноћа среће је у сусрету са Богом Живим и Истинитим (упореди Откр. 1,18). Хришћанин остварује срећу, што ће рећи сусрет са Богом, у животу кроз молитву, док у светој Тајни Причешћа прима свецелог Господа. О молитви као благословеној срећи св. Јован Златоусти је писао : “Молитва је разговор са Богом и највеће је добро. Она је, уствари најприсније заједништво и пријатељевање са Богом. Као што се телесне очи гледајући светлост расветле, тако и душу, која је усмерена на Бога, расветљује неизрецива светлост молитве, када та молитва није само из обичаја, него излази из срца”. Усрдна молитва, која се произноси са јаком вером и смирењем, одгони од нас духове злобе, крепи у невољама, одагнава чамотињу и униције, низводи у душу и срце благодатни унутрашњи мир, покреће на борбу са грехом у нама и у свету који нас окружује.

Земно постојање је само средство за достизање вечног живота у Богу, ако се мудро владамо. Зато свети Апостол Павле каже : “ Пазите добро како живите, не као немудри него као мудри, користећи (искупљујући) вријеме, јер су дани зли” (Ефес. 5,15-16). Искупљивање времена бива нам на спасење ако подразумева испуњавање заповести Божијих и уможавање врлина. То је оно нетрулежно благо о коме се у Светом Писму каже: “Сабирајте себи благо на небу где ни мољац ни рђа не квари, и где лопови не подкопавају и не краду” (Мт. 6,20). Ништа од овоземаљског блага нико од рођених није понео са собом у гроб, него само прекрштене руке и добра дела.

Пошто је живот место и време човековог припремања за вечност, смрт је у ствари **прелазак** у вечно радовање или вечне муке, зависно од вере и живота који је човек на земљи водио. “Јер нам се свима ваља јавити на суду Христовом, да прими сваки оно што у тијелу учини, било добро или зло (II Кор. 5,10).

Људи наше епохе, с почетка XXI века, углавном су нецрквени, те немају душекорисну навику учествовања у недељним и презничним богослужењима и редовог причешћивања. Услед тога велика већина крштених Срба није обновљена и однегована Духом Светим. Већина нема веру у загробни живот, нити је способна да проникне у тајанство будућег века. Наша старија браћа у Христу - Свети Оци – благодаћу Божијом и својим подвижничким начином живота расветлили су тајну живота и смрти. Многи Свети Оци оставили су о томе спасоносне поуке. Свети Григорије Палама нам је оставио следећу поуку: “Прави живот, узрок бесмртног

живота душе и тела, мора да има свој почетак овде, у месту смрти. Ко се не стара овде да у својој души оствари такав живот, нека не заварава себе лажном надом како ће га добити тамо... Јао ономе који падне у руке Бога живог! Јао ономе ... ко се не научи страху Божијем...и не украси делима човекољубља Његовог, на шта је подарено садашње време. Дајући место покајању, Бог нам је допустио земаљски живот”.

Човек је створен као слободно биће са могућношћу да не греши. Када погрешити, човек би требало да се каје, исповеда грехе и поправља. Слобода којом је човек обдарен укључује и одговорност. Сходно томе, место које ће душа заузети после разлучења од тела (после смрти), зависи од тога на шта ћемо употребити Богом нам дароване таленте и животну енергију. Ако се трудимо да све што чинимо, чинимо на славу Божију (упореди I Кор. 10,31), ближњима на корист и радост а нама на поправљање и спасење, онда нас Господ неће у будућем животу лишити награде за добра дела.

Циљ нашег хришћанског живота је задобијање благодати Светога Духа, која нам још овде на земљи отвара пут ка блаженству будућег живота. По учењу св.Серафима Саровског “Свака врлина ради Христа доноси благодат Духа Светога, но више од свих то чини молитва, зато што је она као оруђе за задобијање благодати Духа такорећи свагда у нашим рукама... Колико је велика моћ молитве чак и грешног човека када се узноси из све душе, цените по следећем примеру из Светог Предања : једној очајној мајци умре син јединац. Њу на путу сретне жена блудница, упрљана још свежим грехом. Тронута очајном жалошћу мајке, она завапи ка Господу: “Не ради мене окајане грешнице, но ради суза мајке ожалошћене за сином својим и тврдо верујуће у Твоје милосрђе и свемогућство, Христе Боже, Господе, васкрсни сина њеног!”... И Господ га је васкрсао. Тако је велика сила молитве.

Велика је штета што људи или не знају или се не сећају да молитвом оплемењују мисли, речи и дела. Речи Господње да “треба свагда да се молимо и да не клонемо “ (упореди Лк. 18,1) упућене су свим Хришћанима а не само монасима. Удаљеност нашег народа од Цркве уродила је и отуђење од благодатних средстава неопходних на путу спасења. Најтеже последице су произашле због неупражњавања поста и молитве. Онај Хришћанин који не пости не може се причестити Животворним Телом и Пречасном Крвљу Господњом. То је битно зато што се **спасење** не може постићи кроз нас саме, него **у заједници са Богом**. Свети Оци победу смрти нису видели у бесмртности душе него у Христу. Јер душа је само један део човека, који се не може поистоветити са телом. Ако уђемо у заједницу са Христом и са онима који су са Христом, онда ће нас се Бог сетити, признати да постојимо и лично спасити. Бог нас спасава из љубави према нама, дакле не на силу, него само ако и ми имамо љубави и заједницу са Богом. Зато је потребно да имамо удела у црквеним богослужењима и да се постом и молитвом припремамо за Свето Причећење, као предукус вечног живота. Јер Господ Христос је рекао : “Заиста, заиста вам кажем ако не једете тијело Сина Човечијега и не пијете крви његове, немате живота у себи. Који једе моје тјело и пије моју крв има живот вјечни, и ја ћу га васкрснути у последњи дан” (Јн.6,53).

Поред неупражњавања поста, заборав молитве је други битан узрок све уочљивије духовне ослабљености наше народне душе с почетка III миленијума. Све је мање људи који се уопште сећају Бога и своју вољу саображавају вољи Божијој. По мишљењу грчког духовника оца Архимандрита Јеротеја “свет је далеко застарио од Бога : нити га се сећа , нити живи на начин који је Њега достојан. Цркве су празне, а сва ђаволопоклоништа су препуна људи. Људи су напустили своје духовне оце и напунили душевне болнице. Њихови послови су непресушан извор претњи а њихово занимање је световно. Данас су избори, сутра пад владе, прекосутра конгреси. Читају се искључиво новине, а на Свето Писмо пада прашина и хвата се буђ. Читаве сате зуре уз телевизор гледајући филмове надахнуте ђаволом а када их ови коначно успавају, тада више нема места за житија светих...Ах овај несрећни свет... Он свакодневно заплускује људе разноврсним околностима и догађајима не би ли свету украо сећање на Христа...”

Колико је молитва битна за наше спасење очитује се и по томе што су Свети Оци вапили ка Богу да их избави од расејаности, односно од заборава на молитву. Ради нас и нашег спасења Бог је постао Човек “да би бацио огањ ” (упореди Лк. 12,49) – огањ молитве у срца наша умртвљена грехом и залеђена од греха, да би нас кроз сједињење са Собом путем Свете тајне Крштења и Светог Причешћа начинио неприступним трулежи и ђаволу. У животу треба тежити умној молитви. Тајна умне молитве се састоји из пажње према помислима и непрестане молитве Исусове : Господе Исусе Христе Сине Божији помилуј ме грешнога (грешну). Они који се труде у задобијању молитве, усавршавају се у делатности потребној у загробном животу, када ће душе праведника наставити да “узрастају из силе у силу” (Пс.84,7). “Неће ни вечност бити нека блажена досада, него вечно узрастање и усавршавање”. Темелје загробног живота постављамо овде и сада, пре разлучења душе и тела. Ако се још овде и сада хранимо **бесмртном храном , значи Светим Причешћем и молитвом**, то ће нам користити у загробном животу. Помоћи ће души да се она при разлучењу од тела заштити молитвом. Сећање на молитву ће души користити при њеном путовању и бржем пролажењу митарстава, приликом њеног узношења на поклоњење Богу. О овоме несумњиво сведочи посмртно искуство Руса К.Иксула које је подробно описао Серафим Роуз у књижици “Посмртно искуство у светлости Православља” (види “Светигору” бр.30-31/1994.год.).

Ми смо позвани да се молимо не само за себе него и једни за друге (види Јаковљ.5,16) ради благотворног дејства молитве. Као илустрација благотворног дејства молитве нека послужи исповест песникиње Ирине Ратушинске (“Православни мисионар” бр.180, 1988.год., стр.89-90). Ова песникиња која спада у ред руских дисидената, је 1987. год. пуштена са издржавања затворске казне. Онда јој је било допуштено да се исели из земље. Ратушинска је често била кажњавана самицом. На питање новинара како је издржала самоћу и отцепљеност од света, одговорила је : “Нисам имала осећање да сам отцепљена од света”. Она и њени пријатељи често су осећали физичко дејство и подршку молитвом оних који су по свету мислили на њу и њене другове...”То је тешко описати и објаснити, тек:

повремено би у затворску ћелију пристигао силовити талас енергије, нека врста топлоте, која је у хладној самици, једнако годила и души и телу”.

Црква Христова јесте “стуб и тврђава истине” (I Тим. 3,15). Као таква она је испомоћ и ослонац свим крштеним душама на путу спасења. Црква је божанска установа, јер ју је основао сам Господ Исус Христос (види Мт. 16,16-19). “Христос Цркву ствара а Свети Дух је сачињава” (епис. Јован Зизиулас). Дух Свети долази до нас посредством Свете тајне Рукоположења, од апостолског прејемства (које је наша СПЦ сачувала). Снага (благодат) Духа Светога се предаје верујућим људима рукоположењем, почев од Христових апостола до епископа, од епископа до свештеника и од свештеника се предаје верницима преко Светих Тајни. У Светој тајни Свештенства, онај ко се рукополаже прима благодат Духа Светога ради тога да би је давао свету. Тако свештеници постају оруђе божанске благодати посредством Светих Тајни које имају право да врше. Све Свете тајне су састављене из видљивог дела свештенорадње и из невидљивог изливања благодати Божије (силе Духа Светога) на молитвено сабране вернике.

Заједничка молитва има посебно значење и снагу (благодатност). Међу молитвено сабране је на невидљив начин присутан сам Господ Исус Христос јер је Он рекао : “Ако се два од вас сложе на земљи у било којој ствари за коју се узмоле, даће им Отац мој који је на небесим. Јер где су два или три сабрана у име моје, ондје сам и међу њима” (Мт. 18,19-20). На саборној молитви, на светој Литургији је с нама Господ Исус Христос као Велики Архијереј Новог Завета, као наш предводник, глава наша, али и посредник, “који приноси и који се приноси”. Свети Дух који од Оца исходи, који се са Оцем и Сином заједно поштује и заједно слави “моли за нас уздисајима неизрецивим” (Римљ. 8,26). У складу са овим веома је важно да се верни живећи молитвено, што искреније моле на Литургији, да им молитва извире из самог срца. У молитвеном духу, Православни Хришћани требало би да наставе Свето Предање првобитне, ране Цркве, која је била постојана “у науци апостолској, и у (литургијској) заједници, у ломљењу хлеба и у молитвама” (Дјела 2,42). Никакав посао не сме спречити заједничку молитву на Литургији која је не само сећање на оно што се ради нас и ради нашег спасења збило, него и присутност Господа међу нама.

Особито изливање Духа Светога (благодати Божије) бива на светој Литургији (у току канона евхаристије). Отуда су литургијске молитве силније чак и од молитвеног заступања (заузимања) светитеља. У прилог реченом говори следећи догађај : “Још пре прослављења светог Теодосија Черниговског (1896. год.) јеромонах (чувени старац Алексије из Голосејевског скита Кијево – Печерске Лавре) је преоблачећи мошти Свеца, седећи крај њих задремао и угедао пред собом Свеца који му је рекао: “Хвала ти за труд око мене. Молим те да споменеш моје родитеље кад будеш служио Литургију” рекао му је њихова имена (јереј Никита и Марија). (Пре овог виђења имена су му била непозната. После неколико година од канонизације, у манастиру у коме је свети Теодосије био игуман, пронађени су документи са именима светитељевих родитеља који потврђују истинитост виђења.) “Како можеш ти светитељу, да тржиш моје молитве, а сам стојиш пред небеским престолом и дајеш људима Божију благодат?” – упитао је јеромонах – “Да то је

тачно, одговори свети Теодосије, али приношење на Литургији је јаче од мојих молитви”.” (“Господ није створио смрт”- зборник радова 1998.год., стр.128-129).

Оно што нарочито помаже умрлима нису скупочене надгробне плоче и споменици него су то молитвена заступања за умрле које чини Црква – парастоси, затим наше домаће молитве за упокојене, потом добра дела која се чине у њихов спомен и прилози Цркви. “Нарочито је корисно спомињање на Литургији” – каже свети Јован Шангајски – “било је много јављања мртвих и других догађаја који потврђују да је помињање умрлих корисно. Многи од њих који су умрли у покајању али га за живота нису испољили су били ослобођени од мука и добили мир. У Цркви се стално узносе молитве за покој умрлих, а на коленопреклоној молитви на вечерњој (служби) на дан Силаска Светога Духа се нарочито моли за оне који су у аду”.

Светим Духом уз саслуживање епископа или свештеника или свештенмонаха, излива се благодат Божија на све верне који узимају учешће у богослужењу, али ништа мање и на све верне (како живе, тако и упокојене) за које су у проскомидији¹ вађене частице. Знајући ово, познати румунски духовник, старац Клеопа, је све вернике који су му се обраћали поучавао : “Хришћани.... треба у цркви да дају имена ради помињања и да замоле свештеника да вади частице из просфоре за живе и покојне чланове њихових породица...”

Говорећи о значају и потреби молитвеног заступања на светој Литургији, скрећемо пажњу на чињеницу да се сав труд наших верника не треба завршити тиме што ће они списак са именима живих и упокојених сродника, уз неки прилог, предати свештенику да их помиње. Јесте битно да нас свештеник или свештенмонах молитвено заступа, али такође је битан и наш молитвени труд. Молитвено јединство (заједница) већма привлачи благодат Божију.

Наш патријарх Г.Г.Павле се у једној од својих беседа дотакао и овог питања: “Бива да напишемо мноштво имена својих сродника, познаника, пријатеља и донесемо у цркву да их свештеник чита. Сав је труд тога човека у томе, што је он само написао толико колико је имена написао. Молим вас да имамо у виду да приносимо од свог труда макар један динар...и да се не ослањамо само на труд свештеника! Ја од тих динара нећу ништа узети. Онај ко не може да принесе пола динара или нешто друго, нека у себи чита имена која је написао и Господ ћему то примити. Морамо приносити свој труд, не пребацивати своју обавезу на другога и давати само оно што ми сматрамо да треба.”

Црква је мајка свима нама, јер смо се при крштењу поново у њој родили водом и Духом Светим (упореди : Јн.3,5). Љубав и брига Цркве према њеним чедима не престаје ни онда када им се тела предају земљи. Познато је да после смрти нема покајана. Велика помоћ која се може указати упокојенима може потећи од живих чланова овоземаљске војујуће Цркве. За мртве се приносе : евхаристијска (бескрвна) жртва на светој Литургији, затим молитве и добра дела сиромашнима и убогима (милостиња).

¹ Проскомидија = део богослужења који предходи светој Литургији, када свештеник припрема Свете Дарове.

Наше молитве, како за живе тако и за упокојене, су благотворне и богоугодне првенствено у време када се сједињују са приношењем за њих бескрвне умилостивљујуће жртве – у току свете Литургије. Тада се частице извађене из просфоре у току проскомидије за живе и умрле стављају у путир, у Крв Господњу уз речи :” Омиј Господе, Светом Крвљу Твојом грехе овде поменутих слугу Твојих, молитвама Светих Твојих”.

На основу Светог Предања молитвено заузимање у току свете Литургије за упокојене је израз тајанствене повезаности земаљске и небеске Цркве у љубави Христовој и зато им највећу утеху пружа. По учењу Светих Отаца они примају благодат која је равна оној коју ми добијамо Светим Причешћем. И данас по манастирима, где се свакодневно врши богослужење, на захтев родбине или пријатеља, за новопредстављеног се служи 40 светих Литургија у нарочито драматичном периоду од 40 дана после смрти, а пре привременог (посебног) суда свакој души.

Милостиња учињена у име Христово а за уснуле слуге Божије, такође много доприноси њиховом спасењу.

Грешнима који су у покајању умрли наведени приноси (бескрвна жртва, молитве и милостиња) доносе опроштај грехова и ослобађање од мука, а код праведника који су имали добар крај доноси “приближавање Богу и обилније просвећење Божијом светлошћу” (свети Јован Златоусти).

У складу са Светим Предањем Црква је увела појединачне заупокојене службе (парастосе – парастасис (грч.) = молитвено заступање) у трећи, девети, четрдесети и годишњи дан од смрти хришћанина.

Помен у **трећи дан** служи Црква у част тридневног Васкрсења Господа Исуса Христа као и у част Пресвете Тројице у чије име се сви крштавамо. Овај помен нас подсећа и на 3 највеће хришћанске врлине - вера, нада, љубав, које је покојник настојао да пројави својим животом. Овог дана Црква молитвено заступа упокојеног пред Богом да му опрости све оно што је он као човек грешио на три начина – речју, делом и мишљу. Трећег дана “Онај који је сам васкрсо трећег дана из мртвих налаже хришћанској души да се подражавајући Његово Васкрсење узнесе на небеса ради поклоњења Богу” (Св.Макарије Александријски).

Помен у **девети дан**. Према апостолском предању у овај дан св.Црква приноси молитве и бескрвну жртву у част 9 ангелских чинов. Они су наши молитвеници пред Богом и њихове свете молитве за упокојеног нарочито су угодне Господу. Овде Црква има још у виду и циљ да се представљени удостоји да буде вечни садруг Анђела Божјих.

Четрдесетодневни парастос. Број 40 се често среће у Светом Писму Старог и Новог Завета. Плач израиљског народа је трајао 40 дана после Мојсијеве смрти. Израиљци су жалили за умрлим патријархом Јаковом 40 дана. Јевреји су се у пустињи хранили маном 40 година. Пророк Мојсеј се удостојио да говори са Богом на Синајској гори и прими Таблице Закона (десет Божијих заповести) после 40 дана поста. Пророк Илија се попео на гору Хорив за 40 дана. Господ Исус Христос је после Свог крштења провео 40 дана постећи у пустињи пре кушања. По васкрсењу, Христос је 40 дана учио апостоле тајнама Царства Божијег пре свог Вознесења. Зато

је света Православна Црква с правом установила правило помињања умрлих током 40 дана, а нарочито 40-ог дана. Као што је Христос победио ђавола при кушању, проведши предходно 40 дана у посту и молитви, тако и света Црква моли Господа за благодат умрломе, ради победе над непријатељима и добијања Царства Небеског.

Годишњи парастос је Црква установила зато што се у њој празнују годишњице важних догађаја из историје спасења (годишњи Господњи, Богородични и други празници) и у знак незаборава и љубави према умрломе. И за самог упокојеног дан његовог представљења је значајан, јер је то дан у коме се родио за нови, вечни живот.

* * *

Ми људи смо склони паду у грех те су нам потребне поштапалице на путу спасења. Прва битна поштапалица је **страх Божји**, који је почетак мудрости (Пс.111;10). Друга битна поштапалица је **сећање на смрт**. О битности сећања на смрт у току живота св.Нил Сорски је рекао: “Као гладан на хлеб – тако нека мисли на смрт онај који тражи спасење”.

Из свог опитног искуства свети отац Митрополит московски Филарет нам је оставио поуку, говорећи: “О, човече, неизоставно бесмртни, макар о томе и не мислио, макар то и не хтео! Пази да не заборавиш своју бесмртност, да тај заборав бесмртности не постане смртоносни отров и за смртни живот твој и да те заборављена бесмртност не би убила заувек, ако ти се кад не очекујеш и ниси спреман одједном јави. Не говори очајнички: сутра ћу умрети, да би се још необузданије предао уживањима смртног живота, већ кажи с надом и страхом: сутра ћу умрети на земљи и родићу се или на небу или у аду. Дакле, треба хитати, треба се подвизавати, да би се хранио и учвршћивао у теби почетак небеског а не адског рођења”.

О, Господе Свемилостиви, избави нас заборава на молитву и заборава да ћемо морати дати одговор пред лицем Божјим на шта смо употребили животну енергију (!), јер Теби приличи свака слава, част и поклоњење са беспочетним Твојим Оцем и преблагим и животворним Твојим Духом сада и увек и у векове векова. Амин.

Излази по благослову Њ.П.Епископа нишког Г.Г. Иринеја

Сестринство манастира св.Стефана Липовац